

Stadswijken niet beter af met bedrijven

Anders dan de politiek veronderstelt maak je stadswijken niet leefbaar door meer bedrijvigheid. Vaak is juist het tegendeel het geval.

Door onze redacteur
ARJEN SCHREUDER

DEN HAAG, 4 FEBR. Achtereenvolgende kabinetten zijn druk in de weer om stadswijken, al dan niet met een achterstand, 'leefbaar' te houden of weer te maken. Eén van de manieren om dit te bereiken is het stimuleren van ondernemerschap en bedrijvigheid. „Ondernemerschap creëert nieuwe werkgelegenheid en economische groei. Het draagt bij aan onderlinge solidariteit tussen wijkbewoners en schept nieuwe perspectieven voor individuen. Ook is ondernemerschap goed voor de integratie en arbeidsparticipatie en daarmee de emancipatie van kwetsbare groepen”, zo staat het in stukken van de ministeries van Wonen, Werken en Integratie en Economische Zaken.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft het afgelopen jaar de relaties onderzocht tussen leefbaarheid en bedrijvigheid in stadswijken. Vandaag is het rapport gepresenteerd. De conclusies zijn onthutsend.

Ja, het is wel „zinnig” om te investeren in de leefbaarheid van wijken als je daarmee de bedrijven wil steunen. Want overlast, verloederings, inbraken en leegstand „leiden ertoe dat bedrijven eerder uit deze wijken vertrekken, minder overlevingskansen hebben, en worden geremd in hun groei mogelijkheden”, aldus het rapport.

Maar is het zinvol om bedrijven te trekken met als doel de leefbaarheid te vergroten? Nou, alleen als het gaat om kleinschalige detailhandel. „De veronderstelling van beleidsmakers dat het stimuleren van bedrijvigheid in stedelijke woonwijken de leefbaarheid ten goede komt, blijkt niet juist te

Toename aantal bedrijven maakt buurt niet leefbaarder

Het effect van bedrijvigheid op de leefbaarheid

- De leefbaarheid verslechtert: overlast en onveiligheid nemen toe
- De leefbaarheid verbetert: overlast en onveiligheid nemen af
- 0 Geen verandering

	Verandering van de leefbaarheid (overlast en onveiligheid)			
	Totaal stedelijke woonwijken	Stedelijke woonwijken (exclusief binnenstad)	Stedelijke woonwijk met hoofdzakelijk woonfunctie	Aandachtswijken
(Extra) bedrijven in de wijk				
Oprichtingen (exclusief consumentendiensten)			0	0
Beëindigingen (exclusief consumentendiensten)	0	0	0	0
In wijk gevestigd (exclusief consumentendiensten)	0	0	0	0
Uit wijk vertrokken (exclusief consumentendiensten)	0	0	0	0
(Extra) winkels in de wijk				
Oprichtingen (consumentendiensten)			0	
Beëindigingen (consumentendiensten)			0	
In wijk gevestigd (consumentendiensten)	0	0	0	0
Uit wijk vertrokken (consumentendiensten)	0	0	0	0
Cafés			0	
Winkelcentra				
Werkloosheid				
Toename werkloosheid				

NRC 040210 / StS / Bron: Atlas Nederlandse Gemeenten / Planbureau voor de Leefomgeving

zijn”, schrijven de onderzoekers. Het aantrekken van bedrijven kan zelfs averechts werken. „Gemiddeld genomen dragen meer bedrijven in de wijk niet bij aan een afname van de leefbaarheidsproblemen. Het is zelfs eerder zo dat de overlast en onveiligheid door de komst van nieuwe bedrijven vaak toeneemt.”

Het planbureau baseert zich op eigen, grootschalig feitenonderzoek uit de jaren 1999-2006. Onderzoeker Frank van Oort, tevens hoogleraar stedelijke economie aan de Universiteit Utrecht: „Het wijkenbeleid is gebaseerd op een sociale, een fysieke en economische pijler. Over de sociale en fysieke pijler is vrij veel bekend. Maar over de economie vrijwel niets. Wij hebben 725 wijken onderzocht op de kenmerken van leefbaarheid en

op het functioneren van enkele honderdduizenden bedrijven in wijken.” Onderzoeker Otto Raspe: „Er was een kennislacune over de relatie tussen bedrijfsdynamiek en de kwaliteit van wijken. In het wijkenbeleid trekken de bewindslieden Van der Laan en Heemskerck samen op. Er is een alliantie tussen twee departementen. Er worden afspraken gemaakt met lokale overheden die het beleid uitwerken.” Frank van Oort: „Grote steden willen bedrijvigheid stimuleren en verwachten daar vaak ook een positief effect van de omgeving van.”

Terwijl dat niet altijd zo is. Winkelcentra, bouwmarkten, groot-handels, filialen van ketens en ook detailhandel die niet uit de eigen wijk afkomstig is, bevorderen de leefbaarheid niet. Ook leiden ze

niet tot minder werkloosheid in de wijk. Otto Raspe: „Slechts 1,4 procent van de werklozen vindt werk in deze bedrijven. Dat zet geen zoden aan de dijk.” Oorzaak is dat het werk doorgaans niet past bij de capaciteiten van de werklozen. „Het matcht niet. Als je werkloosheid wilt bestrijden, kun je dat beter doen met algemeen beleid, of met beleid dat boven de wijk uitstijgt.”

Nog een tegenvaller voor de beleidsmakers: onjuist is dat ondernemers in het algemeen zich sterk inzetten voor de leefbaarheid in de wijk. Otto Raspe: „Je zou verwachten dat bedrijven met veel klanten uit die wijk en die om die reden een grote binding met de wijk hebben, zich sterk inzetten voor de wijk. Maar dat is niet per se zo. 's Avonds gaan de rolluiken om-

laag en gaat de vestigingsmanager naar huis, buiten de wijk. Persoonskenmerken van ondernemers zijn bepalender dan economische binding.”

Een nog onvoorzien „neveneffect” van de aanwezigheid van veel bedrijven die bij elkaar in de buurt zijn gevestigd: die kunnen dieven aantrekken, en diefstal komt de leefbaarheid in de stadswijken niet ten goede.

De enige succesvolle methode om de leefbaarheid van stadswijken via de economie te vergroten is, aldus de onderzoekers, het „ondernemerschap” van de wijkbewoners te stimuleren. Wijkbewoners die zelf een bedrijfje beginnen, leveren volgens het Planbureau voor de Leefomgeving namelijk wél een bijdrage aan de leefbaarheid. „Die hebben een historische binding met de wijk.” Vooral kleine winkels als de bakker en de groenteboer en de boetiek op de hoek zijn heilzaam. „Alleen van de sociale controle die uitgaat van ondernemers van kleine winkels in de wijk gaat naar verwachting een gunstig effect uit op de leefbaarheid in die wijk.” Maar verwacht ook hiervan geen wonderen, waarschuwen de onderzoekers in het rapport, want óf ze die sociale controle uitoefenen, hangt weer vooral af van de vraag of ze ook in de directe omgeving wonen, én of ze het juiste karakter hebben. Otto Raspe: „Je hebt eigenlijk een extraverte persoonlijkheid nodig.”

Overigens lijden, zoals gezegd, ook de bedrijven onder overlast, verloederings en geweld bij inbraken in een wijk. In zeer beperkte mate weliswaar, maar toch. Frank van Oort: „Juist in tijden van economische recessie kan het bevorderen van de leefbaarheid voor deze bedrijven belangrijk zijn, vooral in de detailhandel waar de marges klein zijn.” Otto Raspe: „Ondernemers kunnen zo veel last hebben van bijvoorbeeld leegstand en bedrijfsinbraken, dat ze er failliet aan gaan. Door de leefbaarheid te vergroten, help je hen.”